

POREZI - OPŠTI PRISTUP I

Doc. dr Damir Šehović

Sadržaj predavanja

- Pojam poreza
- Karakteristike poreza
- Istorijski razvoj poreza
- Teorije opravdanja poreza
- Podjela poreza

17. oktobar 2022.

POJAM POREZA

- Šta su porezi?
- Izučavanje poreza pokreće mnogo pitanja:
 - Kojim argumentima se pravda postojanje poreza?
 - Kako porez učiniti što je moguće više pravičnom ustanovom?
 - Da li je porez samo fiskalni instrument?
 - Da li se njime mogu postići intervencionistički ciljevi u ekonomskom, socijalnom i političkom planu?
- Kako definisati porez?
- Porez je osnovni instrument prikupljanja javnih prihoda kojima savremene države podmiruju rashode iz svoje nadležnosti

17. oktobar 2022.

POJAM POREZA

- Porez je dio koji građanin daje državi od svog imanja da bi mu ona sačuvala ostatak imovine
- Porezi su naknada za zaštitu koju država pruža svojim građanima
- Porez je prisilno davanje bez prava na protivnaknadu
- Porezi su prisilni prihodi javnopravnog tijela za koje javnopravna tijela ne daju nikakvu protivuslugu poreskim obveznicima

17. oktobar 2022.

POJAM POREZA

Porezi su instrument javnih prihoda kojima država od subjekata koji su pod njenom poreskom vlašću prinudno uzima novčana sredstva, bez neposredne protivusluge, u cilju pokrivanja svojih finansijskih potreba i postizanja drugih, prvenstveno ekonomskih i socijalnih ciljeva

17. oktobar 2022.

5

KARAKTERISTIKE POREZA

Karakteristike po kojima se porezi razlikuju od ostalih instrumenata javnih prihoda su:

- *Derivativnost;*
- *Prisilnost (nametanje poreza silom, na osnovu ugovora i na osnovu Ustava);*
- *Služe za podmirivanje javnih rashoda;*
- *Nepostojanje neposredne protivusluge;*
- *Ubiraju se u novcu;*
- *(Nedestiniranost);*
- *(Plaćaju se na teritorijalnom pristupu);*

17. oktobar 2022.

6

ISTORIJSKI RAZVOJ POREZA

- Najstarija vremena ~ porezi → pokloni
- Stara Grčka;
- Stari Rim (glavarina i zemljarina);
- Feudalizam (porezi gube značaj, javljaju se domeni i regali);
- Srednji vijek (porezi se ponovo javljaju).

17. oktobar 2022.

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

- Čime je opravdan porez?
- Koji su to razlozi da se pod prijetnjom državne prinude zahvata dio ekonomske snage poreskog obveznika i koristi mimo njegovog direktnog uticaja i mjerljivog interesa?
- Toma Akvinski (1226-1274):
“Može li biti pljačke bez grijeha?”
(samo onda kada vladar ne može podmiriti rashode države iz svojih prihoda)
- Crkveni pisci:
“Caru carevo a Bogu Božije!”

17. oktobar 2022.

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Odgovore na opravdanost oporezivanja pruža nekoliko teorija:

- Teorija sile;
- Teorija ekvivalencije;
- Teorija žrtve;
- Teorija reprodukcije;
- Organska teorija;
- Socijalistička teorija;
- Teorija suvereniteta.

17. oktobar 2022.

9

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Teorija sile

- Opravdanje poreza se sastoji u pravu jačeg da gospodari slabijim.
- Pobjednik je mogao uvoditi i naplaćivati poreze na osnovu prava jačeg, jer je pobjedniku pripadalo sve, pa čak i život pobijedenog
- Teorija karakteristična za stari i srednji vijek
- “Država, to sam ja”~Luj XIV

17. oktobar 2022.

10

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

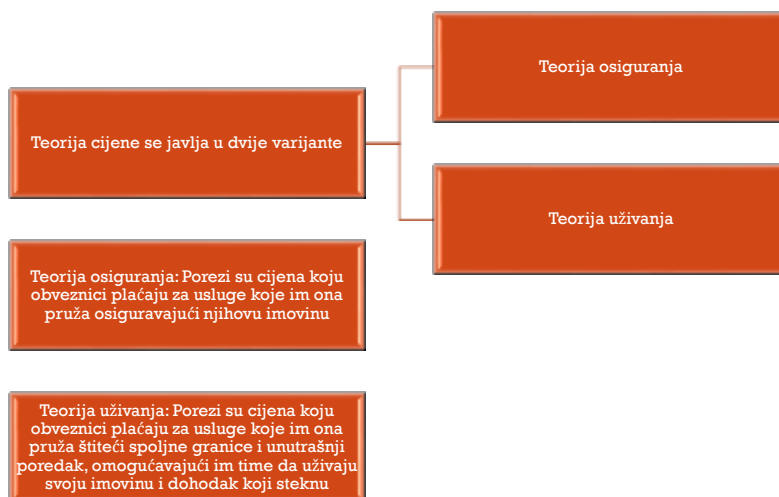
Teorija ekvivalencije (cijene):

- Vrhunac doživljava u XVIII vijeku
- Porezi su cijena za usluge koje državni organi pružaju poreskim obveznicima
- Vladajuća teorija u vrijeme liberalnog kapitalizma
"Laissez faire laissez passer"
"Leave them as you find them"
- Porez koji obveznici plaćaju je naknada za usluge koje im država pruža
- Nadoknada za usluge države se ne razlikuje od bilo koje druge nadoknade koja se plaća na tržištu pri traženju bilo koje usluge

17. oktobar 2022.

11

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

17. oktobar 2022.

12

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Teorija žrtve

- Javlja se u drugoj polovini XIX vijeka
- Država ima pravo da od poreskih obveznika zahtijeva žrtvu, a da isti nemaju pravo na protivuslugu
- Porez predstavlja žrtvu koju pojedinac čini u opštem interesu
- Svako treba podnijeti žrtvu u skladu sa svojim sposobnostima

17. oktobar 2022.

13

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

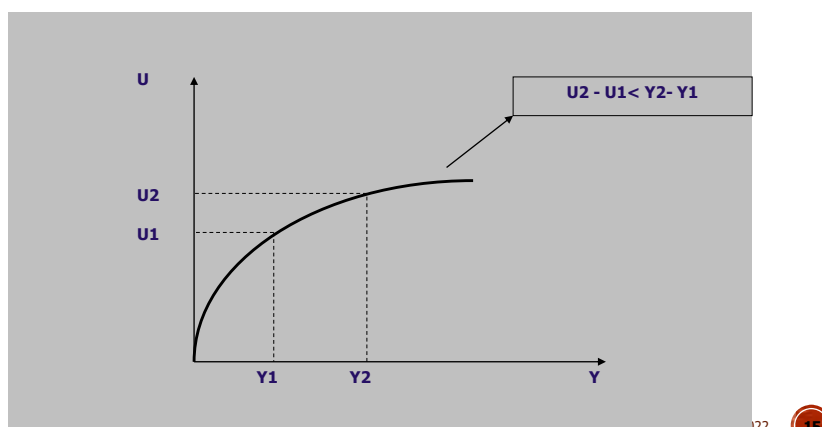

17. oktobar 2022.

14

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

- Grafik opadajuće korisnosti

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Teorija reprodukcije

- Javlja se krajem XIX vijeka
- Opravdanje za plaćanje poreza se nalazi u činjenici da će trošenje iznosa dobijenog oporezivanjem u produktivne svrhe doprinijeti povećanju GDP-a a time i dohotka pojedinca
- Glavni predstavnici teorije reprodukcije su Lorenz von Stein i Adolf Wagner

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Organska teorija

- Vezuje se za tridesete godine XX vijeka
- Država je proizvod zajedničkog života ljudi, dok plaćanje poreza omogućava nastavak suživota
- Država-organizam; građani-organi; krvotok-porezi;

17. oktobar 2022.

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Socijalistička teorija

- U socijalističkim državama, obaveza plaćanja poreza je obaveza svakog pojedinca
- Porez je pogodan instrument za finansiranje društvenih rashoda
- Porezima se ostvaruju zadaci od opšteg interesa

17. oktobar 2022.

TEORIJE OPRAVDANJA POREZA

Teorija suvereniteta

- Danas je prihvaćena u teoriji javnih finansija
- Uvođenje, utvrđivanje i naplata poreza je atribut savremene države
- Svaki građanin je dužan da svojim sredstvima doprinosi izvršavanju zadataka države
- Poresko pravo izvire iz političke veze između građana i države

17. oktobar 2022.

19

PODJELA POREZA

Najprihvatljivija je podjela poreza na:

- Direktne i indirektne (kriterijum prevaljivosti i odnos prema individualnoj poreskoj snazi);
- Subjektivne i objektivne;
- Sintetičke i analitičke;
- Opšte i namjenske;
- Katastarske i tarifne;
- Pretpostavljene i faktičke;
- Po vrijednosti i specifične;
- Fundirane i nefundirane;
- Redovne i vanredne;
- Reparticijske i kvotne;
- Osnovne i dopunske;
- Centralne i lokalne.

17. oktobar 2022.

20

HVALA NA PAŽNJI!

damirsehovic@yahoo.com

17. oktobar 2022.

